
EXPORTUL DE MĂRFURI DIN PRINCIPATUL MOLDOVA ÎN IMPERIUL RUS la sfârșitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea

Irina Cereș

Cu toate că în peisajul istoriografic românesc, istoria economică este în continuare ruda săracă a istoriei politice, interesul nostru pentru istoria economică este determinat de faptul că „comerțul nu este numai un schimb de produse, dar în același timp și un schimb de cunoștințe, un fel de a uni între ele diferite națiuni”. Istoria comerțului, ca și istoria literară, istoria ideilor, poate să ne dea puncte de sprijin de o foarte mare importanță în cunoașterea istoriei naționale și universale.

Analiza exportului de mărfuri din Principatul Moldova în Imperiul Rus la sfârșitul secolului XVIII-lea - începutul secolului XIX-lea prezintă un interes deosebit, deoarece cunoașterea acestui aspect explică diverse probleme care au determinat anumite particularități în evoluția relațiilor comerciale dintre Principatul Moldova și alte țări europene. Anume transformările politice care s-au produs în Imperiul Rus în această perioadă au determinat în mare parte conținutul relațiilor economice cu Principatul Moldova.

Problemele legate de dezvoltarea comerțului în Țările Române au ocupat un loc relativ restrâns în cadrul preocupărilor istoricilor. Lipsa aproape generală de interes pentru acest subiect se explică, în primul rând, prin faptul că în peisajul istoriografic românesc, istoria economică era în continuare ruda săracă a istoriei politice, după cum menționează N. Iorga, „istoricii români erau lipsiți aproape cu desăvârșire de o pregătire economică” (Iorga 1935, 6).

Unele aspecte ale temei abordate de noi au fost analizate în istoriografie diferit, în funcție de regimul politic, atitudinea și viziunea cercetătorilor, autorii care au adus anumite contribuții la studierea acestei probleme. Însă, analiza gradului de cercetare a temei demonstrează că unele aspecte ale exportului de mărfuri din Principatul Moldova în Imperiul Rus la sf. sec. al XVIII-lea - înc. sec. al XIX-lea n-au fost obiect de studiu aparte nici în istoriografia modernă, nici în cea contemporană.

Relațiile comerciale dintre Imperiul Rus și Principatul Moldova pot fi împărțite convențional în două perioade: 1791-1806 – perioada de pace și 1806-1812 – perioada de război, perioada în care relațiile comerciale se desfășurau în funcție de interesele Imperiului Rus și de necesitățile armatei țariste. Exportul dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus n-a fost liber de intervenția politicului. În desfășurarea exportului dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus au intervenit factorii politici, care au distorsionat jocul forțelor pieței.

În ceea ce privește relațiile comerciale dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus în perioada anilor 1791-1812, constatăm că mărfurile care primau la export erau: vinul, sarea, cerealele, fructele proaspete și uscate, nuci, vite și alte mărfuri, însă puține dintre acestea erau libere la export, cele mai multe produse continuau să fie la dispoziția armatelor țariste dislocate pe teritoriul Principatelor Române.

Relațiile comerciale dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus se bazau pe tratatul comercial ruso-turc din anul 1783, prin care mărfurile rusești erau supuse unei taxe vamale de 3% din costul lor. Acest tratat a fost încheiat între Rusia și Turcia și prevedea apărarea și ocrotirea supușilor ruși pe întreg teritoriul Imperiului Otoman, care se bucurau de aceleași privilegii cu negustorii englezi și francezi, în toate regiunile Imperiului Otoman. Negustorii prezentau la vamă facturile, în care era indicat prețul de cumpărare a mărfurilor pentru a calcula taxa vamală. Conform art. 21 al tratatului menționat, negustorii aveau dreptul să achite taxa în bani sau în natură. Marfa ascunsă era confiscată (Sturdza, Colescu-Vartic 1900, 170-171).

În exportul mărfurilor din Principatul Moldova se ținea cont atât de legislația comercial-vamală în vigoare – tariful vamal din 1797, cât și de Regulamentul comercial din 19 decembrie 1810. În baza Regulamentului comercial din 19 decembrie 1810 se permitea exportul peste hotare al tuturor

mărfurilor, în afară de cai, monede de aur, argint și aramă, inclusiv aramă în lingouri și deșeuri. Printre mărfurile interzise pentru export peste hotare, se numără diferite specii de animale, vin, rachiu, carne etc.¹ Pentru exportul mărfurilor din Moldova au fost desemnate oficiile vamale Movilău și Dubăsari.

O etapă importantă în dezvoltarea relațiilor comerciale moldo-ruse o reprezintă perioada războiului ruso-turc din anii 1806-1812. Conflagrația din anii 1806-1812 adusesse închiderea granițelor la sud, către Turcia, ai cărei negustori fură gonțiți și la Nord către austrieci (Iorga 1925, 119). Odată cu izbucnirea războiului ruso-turc în anul 1806, Sublima Poartă a închis strâmtoarele Bosfor și Dardanele, sechestrând numeroase încărcături cu grâne, iar Imperiul Rus a interzis, prin ucazul imperial din 13 februarie 1810, exportul de cereale prin porturile Mării Negre și Azov, la 26 mai fiind interzis și accesul vaselor turcești în porturile ruse (Prousis 2005).

Această conflagrație a influențat desfășurarea relațiilor comerciale dintre Rusia și Principatul Moldova. Aceasta se explică prin faptul că, odată cu ocuparea Principatelor Române de către armata rusă, guvernul de la Petersburg a interzis comerțul acestora cu Poarta Otomană, însă prin armistițiul de la Slobozia (12-24 august), relațiile comerciale au fost restabilite. Însă țarul Alexandru I a refuzat să ratifice armistițiul, iar când comanda armatei ruse a fost preluată de feldmareșalul A. Prozorovski comerțul dintre Principate și Poartă a fost din nou oprit sub pretextul că „armistițiul nu este încă o restabilire reală a păcii și a relațiilor amicale dintre cele două state, ci numai preludiul acestora” (Agachi, 2008, 287).

În comerțul Moldovei cu guberniile ruse o importanță deosebită a jucat-o administrația rusă, în persoana consulilor ruși din Iași și București, care eliberau pașapoartele și certificatele comerciale și hrisoavele ce ofereau negustorilor dreptul de a se ocupa cu comerțul. Certificatul comercial reprezintă documentul care acordă dreptul de a exporta mărfuri din Principatul Moldova și din Țara Românească în țările din Europa și în guberniile ucrainene și ruse, eliberat la dispoziția președinților Divanelor Moldovei și Țării Românești senatorilor S.S. Kușnikov și V.I. Krasno-Milașevici de către Divanul Moldovei în timpul

războiului ruso-turc din anii 1806-1812. Aceste documente conțin informații valoroase despre volumul și structura comerțului, legăturile pieței moldovenești cu piețele europene, căile comerciale, sistemul vamal etc. Ele conțin și informații prețioase despre dezvoltarea diferitelor ramuri economice – agricultura, creșterea animalelor și meșteșugăritul. În certificatele comerciale este indicat locul de reședință al negustorului, cantitatea mărfii exportate, locul de unde marfa a fost procurată și locul ei de destinație (Tomuleț 2011, 221-222). Negustorii din Principatul Moldova își exportau mărfurile în Odesa, Moscova, Herson, Kiev, Jitomir și alte orașe ucrainene și ruse. Certificatele comerciale confirmă că din Moldova erau exportate în guberniile interne ruse vinurile moldovenești, vitele cornute, cerealele, lâna, lemnul de construcție, sarea, pielea de animale neprelucrate, cașcavalul, untul și brânza etc. Mărfurile din Principatul Moldova erau exportate la cele mai mari și cunoscute iarmaroace rusești – Makarievskaia (Makariev), Korenaia (Kursk), Svenskaia (Breansk)².

Principalele articole de export ale Principatului Moldova în Rusia erau sarea și vinul. Analiza izvoarelor istorice ne demonstrează că vinul a constituit un important articol de export al Principatelor încă din sec. XV-lea, fiind exportat în cantități considerabile în Rusia. Dezvoltarea viticulturii, abundența și importanța economică a vinului pentru Principatul Moldova a fost recunoscută de cronicarii noștri, fiind confirmată și de mărturiile călătorilor străini, care de-a lungul timpului au vizitat Moldova³.

Negustorii care transportau vinul din Moldova în Rusia se numeau „cazaclii”, deoarece mulți dintre ei se duceau în târgurile din Țara Căzăcească. Acești negustori erau numeroși în Moldova de Jos, în special în podgoria Odobeștilor, unde un cartier întreg și o biserică⁴ înălțată în anul 1777

² ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4259.

³ Pentru mai multe informații vezi: Irina Cereș, *Exportul de vin din Principatul Moldova în Imperiul Rus (sf. sec. al XVI-II-lea - înc. sec. al XIX-lea)*, în curs de apariție, în Buletinul Tinerilor Cercetători.

⁴ Biserica „Sfinții Apostoli Cazaclii” a fost construită de breasla negustorilor ruși de vinuri la mijlocul veacului al XVIII-lea. După decăderea comerțului cu vin la mijlocul sec. XIX, negustorii cazaclii au părăsit podgoria, iar biserica a fost preluată de parohiile din localitate și folosită până la cutremurul din 1940, când turla principală a căzut. Pentru informații despre starea actuală a Bisericii „Sfinții Apostoli Cazaclii” din Odobești vezi: adev.ro/mtdejf; vranceamedia.ro, accesat în data de 07. 02. 2014.

¹ AISR, F. 560, inv. 4, d. 101, f. 12.

poartă până azi numele de „Cazaclii” (Giurescu 1947, 32).

Pentru negustorii ruși vinul constituia principalul subiect al comerțului cu Principatul Moldova. Negustorii din Nejin, Afanasi Vafia, Hristofor Boni, Ivan și Vasile Albanezov⁵, aduc în aceste locuri mărfuri rusești, întorcându-se cu vinuri moldovenești. În anul 1798, negustorii ruși au investit în procurarea vinurilor de la Odobești – 19.941 ducați olandezi sau 57.895 piaștri. Sumele cele mai mari au fost investite de către negustorii Iani din Movilău, Gheorghe Artinov din Nejin, Ivan Sliusarenko, negustor de gilda a III-a din Kiev, negustorul kievean Ivan Ivanskim și Feodosie Iurev, negustor din Ovideopol (Hurmuzaki 1974, 200-202).

Materialele de arhivă cercetate și cele depistate din diferite izvoare și lucrări monografice publicate ne-au permis să stabilim cu aproximație volumul exportului de vin din Principatul Moldova în Imperiul Rus.

Tabelul 1

Volumul exportului de vin pe piața rusă în anii 1793-1798 (în ruble)*

Anii	Exportul total al mărfurilor moldovenești	Raportul în %	Exportul de vin	Raportul vinului, în %
1793	92290	17,4	25040	9,0
1794	26140	5,0	24240	9,0
1795	59724	11,3	40117	15,0
1796	201871	38,0	87612	33,0
1797	107701	20,3	50315	19,0
1798	42824	8,0	39722	15,0
Total	530550	100,0	267046	100,0

* Tabelul a fost elaborat în baza rapoartelor consulilor ruși publicate în: Documente privind Istoria României. Colecția Hurmuzaki, vol. I (București 1962), 569-571, 578-579, 631-635, 681-684, 724-732, 789-791; vol. IV (București 1974), 65-67, 91-92, 140-142, 192, 219-222.

⁵ Acești negustori figurează în listele de negustori ruși veniți în Moldova după vinuri în anii 1795, 1796, 1797 și 1798.

Tabelul 2

Valoarea vinurilor moldovenești pe piața rusă în anii 1802-1807 (în ruble)*

Anii	Exportul total al mărfurilor moldovenești	Raportul în %	Exportul de vin	Raportul vinului în %
1802	302741	15,4	86433	14,6
1803	301772	15,4	81517	14,0
1804	199383	10,1	41996	7,0
1805	214442	11,0	115110	19,4
1806	529125	27,0	135963	23,0
1807	415615	21,1	130137	22,0
Total	1963078	100,0	591156	100,0

* Tabelul a fost elaborat în baza: Государственная торговля (1803; 1804; 1805; 1806; 1807; 1808).

Analiza datelor din tabelul 1 și 2 ne demonstrează că cea mai mare parte a exportului de vin a fost de 33% în anul 1796, care constituia 87.612 ruble, iar ponderea cea mai mică a fost de 7,0 % în anul 1804, estimată la 41.996 ruble. Dintre toate mărfurile moldovenești exportate în Rusia, vinul continua să rămână principalul obiect de comerț. Vinul moldovenesc se vindea pe piețele din Nejin, Kiev, Poltava și alte orașe. Vinăritul și cultivarea viței-de-vie alcătuiau, după calculele lui P. Sovetov 67%, constituind cele mai comercializate ramuri ale agriculturii țării (Советов 1980, 230).

La 17 mai 1801 Colegiul de Comerț raportează că „principalul comerț cu Moldova este cel cu vite, cai, oi, vin, fructe uscate, sare, miere, legume și piei de vită⁶. În anul 1793 consulul rus I. Severin înștiințează Colegiul de Comerț despre faptul că la Odobești au venit după vin 32 de negustori ruși din Nejin, Movilău, Dubăsari⁷. Negustorul Ivan Slusarenko vine anual timp de 5 ani în Moldova, de unde aduce vin în valoare de peste 20 de mii de ruble. În a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, la Nejin se aducea vin moldovenesc în valoare de 50.000 ruble anual.

În anii 1802-1805 din Principatele Române s-a exportat prin vămile de la Movilău și Dubăsari,

⁶ Arhivele Naționale ale României, Iași, Fondul Consulatului General al Rusiei, d. 8, f. 24.

⁷ Arhivele Naționale ale României, Iași, Fondul Consulatului General al Rusiei, d. 104, f. 180.

vin în valoare de 362, 9 mii ruble argint⁸. Vinul era unul din produsele comercializate cu succes atât pe piața internă cât și pe cea externă. Aceasta explică și dorința mănăstirilor și bisericilor, dar și a marilor demnitari ai domniei de a obține terenuri de vii la Cotnari și Hârlău.

Tabelul 3

Veniturile visteriei de la dughenele și cârciumile orașelor din Moldova la începutul sec. al XIX-lea (în lei)

Anii	Venitul total al visteriei	Venitul de la dughene și cârciumi	Raportul venitului de pe dughene și cârciumi față de venitul total în %
1807	1033780	30866	3,0
1808	1510699	35791	2,4
1809	1603823	38805	2,4
1810	476688	42000	9,0
1811	46955	neindicat	neindicat

* Tabelul a fost elaborat în baza documentului „Veniturile de pe dughenele și cârciumile din târgurile Moldovei, care se plătește o dată în an”, ANRM, F. 1, inv. 1, d. 1604, f. 53-67.

Conform datelor tabelului 3 constatăm că începând cu anul 1810 scade venitul total al visteriei Moldovei, iar exportul de vin a avut de suferit în urma politicii protecționiste promovate de țarism. La 19 decembrie 1810, prin manifestul împăratului Alexandru I a fost închis un număr mare de porturi și vămi de la hotarele de apus ale Imperiului, printre care figurau și vămile de la Isakoveț, Maiaki, Movilău, fiind introdus un nou tarif vamal, de tip protecționist, în scopul micșorării importului și majorării exportului de mărfuri din Imperiul Rus. A fost interzis importul unui mare număr de mărfuri, iar pentru numeroase mărfuri au fost majorate taxele vamale. Aceste măsuri au fost determinate de criza financiară ce plana asupra Rusiei. La granița europeană a Imperiului importul era permis numai prin trei vămi, inclusiv prin Dubăsari⁹, restul vănilor fiind închise. Conform noului tarif vamal, importul vinurilor era interzis, cu excepția vinurilor românești și maghiare. Însă, taxele vamale au fost majorate de

⁸ Российская Национальная Библиотека, ф. 267. Виды торговли при сухопутных границах Подольской и Херсонской губерний с Молдавией и Валахией, таб. XVI за 1802, 1803, 1804 и 1805 гг.

⁹ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 3248, f. 846.

la 18 ruble până la 40-80 ruble asignate pentru un ocsoft de vin, sau 40 ruble pentru 18 vedre de vin (Agachi 2008, 302). Această măsură cauza prejudicii serioase visteriei Moldovei, lipsind-o de venituri importante, reducând astfel posibilitățile Divanului de a asigura armata rusă de ocupație cu sumele bănești necesare. În cele din urmă la 21 ianuarie 1812, Consiliul de Stat, ținând cont de pierderile cauzate visteriei Moldovei și vămilor rusești de la Nistru de restricțiile din 19 decembrie 1810, ce au influențat direct întreținerea armatelor rusești dislocate în Principatele Române, permite exportul mărfurilor din Moldova cu plata taxei prin vămile Dubăsari și Movilău și prin punctele vamale Isakoveț și Maiaki (Tomuleț 2002b, 7). În această perioadă exportul vinului se desfășura în strictă dependență de politica comercial-vamală promovată de guvernul de la Petersburg. Vinurile și în special cel de Odobești erau exportate în Rusia prin vama de la Movilău.

În timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812 exportul vinului a continuat, însă, se observă o scădere, care poate fi explicată prin faptul că o parte din vinul destinat exportului este utilizat de către armata țaristă dislocată în Principatele Române. Exportul de vin avea de suferit și din cauza că unitățile militare care plecau din Moldova luau cu ele mari cantități de vin și alte produse, fără a plăti taxe vamale. Pentru a stăvili acest proces, Kutuzov a fixat următoarele cantități de vin, care puteau fi scoase din Moldova fără achitarea taxelor vamale. Astfel, generalii puteau lua cu ei 3 ankeri¹⁰, 1/2 până la o vadră¹¹ pentru ofițeri și câte o ploșcă¹² pentru gradații militari inferiori (Agachi 2008, 297). Comerțul de vin cu Rusia era foarte însemnat, aceasta o confirmă faptul că în anul 1811, după ce au fost anulate restricțiile la export, Moldova exportă 45.440 vedre de vin.

Exportul de vin a continuat și după încheierea tratatului de la București (1812), cu toate că la începutul sec. al XIX-lea în Rusia se observă o scădere a cererii pentru mărfurile moldovenești, inclusiv vinul, în legătură cu dezvoltarea comerțului în Marea Neagră și creșterea pătrunderii mărfurilor

¹⁰ Anker – butoiaș de circa 3 vedre.

¹¹ Vadră – unitate de măsură pentru lichide. N. Stoicescu (1971), în lucrarea sa, menționează că vadră este un vas mic, format din doage și cercuri, care cuprindea 10 ocale sau 15,2 litri, fiind folosită în comerțul cu vin și rachiu, iar Al. Zane ne spune că vadră avea 10 ocale sau 12,88 litri.

¹² Ploșcă – vas de lemn, de lut ars, de metal sau de piele, cu capacitate mică, rotund și turtit, cu gâtul scurt și strămt, în care se ține băutura și care se poartă atârnat de o curea.

din Europa. Cu toate acestea, după 1812 numai din Basarabia în guberniile Imperiului Rus au fost exportate în medie 4.319 vedre de vin pe an, cu toate că populația Basarabiei se ocupa în mică măsură cu viticultura (Томылец 1984, 62). Promovarea exportului se face dificilă din cauza mai multor bariere tarifare și a măsurilor protecționiste ce poartă de multe ori un caracter netarifitar aplicate la import de către guvernul de la Petersburg. Relatările călătorilor străini și informația izvoarelor istorice ne permit să constatăm faptul că exportul de vin în Rusia era destul de însemnat, însă acest fapt nu-l îndreptățește pe N. Iorga să afirme că, după pacea de la Kuciuk-Kainargi „cu rușii nu făceam aproape nici un negoț, decât doar cu ceva vin vândut de negustorii cazacli” (Iorga 1928, 208).

Analiza izvoarelor istorice, ne demonstrează că vinul a reprezentat pentru Principatul Moldova un produs principal de export, iar Rusia de-a lungul timpului a fost printre principalii importatori de vinuri moldovenești, care sunt reprezentative sub raportul calității cât și al notorietății până în prezent. Imperiul Rus a fost „piața-țintă” și cea mai atractivă pentru exportul vinurilor moldovenești, cu o cotă de cca 70% din export. O creștere substanțială a exportului de vin către Rusia a avut loc pe parcursul sec. al XVIII-lea - înc. sec. al XIX-lea, însă după anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru, prin tratatul de la București, se observă o tendință de scădere a cantităților de vin din cauza taxelor protecționiste impuse de guvernul rus. Se poate aprecia că exporturile de vin au fost o sursă principală de venituri pentru visteria Principatului Moldova, o afacere prosperă și o sursă de avuție, în special, pentru negustorii ruși.

Analiza surselor inedite de arhivă și a celor publicate, ne permit să conchidem că exportul de vin a fost una dintre componentele majore ale relațiilor comerciale dintre Imperiul Rus și Principatul Moldova, care a oferit Moldovei un debușeu sigur și masiv pentru desfacerea excedentului ei de vin. Analiza surselor ne permite să observăm că exportul de vin în Imperiul Rus nu era accidental, ci antrena cantități impunătoare, însă a fost și rămâne până în prezent controlat politic.

Un rol important în comerțul dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus i-a revenit și exportului de sare. Sarea a reprezentat o bogăție importantă pentru Principatul Moldova și un produs strategic de export. Exportul de sare din Moldova este

atestat documentar de la începutul sec. al XVIII-lea, fiind expedită prin portul Galați în Crimeea, nordul Asiei Mici și nordul Africii (Ilieș 1974, 223-242). Imperiul Rus, dar și cel Otoman au reprezentat un debușeu important pentru sarea românească. Sarea a reprezentat un articol, care se exporta din Principatul Moldova în ținuturile rusești în mari cantități. În cazul în care Rusia nu importa direct sarea din Moldova, ea le cumpăra de pe piața ucraineană, unde se găseau sare și grâne de proveniență românească. Salinele din Moldova sunt amintite și în Condica lui Bandinus, în care se menționează despre salinele din regiunea Trotușului. Bandinus notează că: „adâncimea acestei ocne este de 100 de orgii, însă înăuntru atâta (sare - *n.n.*) cuprinde, încât s-ar putea zidi o cetate; la gura ocnei sunt colosale grămezi de bolovani de sare, ca niște ziduri, carele și oamenii ce transportă sunt ca furnicile. Din această ocnă se întrebuințează sarea nu numai în Moldova, ci se exportă și în Rusia, Podolia, Ucraina, Turcia” (Urechia 1895, 54-55). Bandinus menționează și despre calitatea sării: „natura acestei sări este cu mult mai bună decât sarea de mare, o leacă ajunge pentru a săra bucatele și pâinea” (Urechia 1895, 55). Calitatea sării din Moldova este atestată și de Carra în lucrarea sa, „sarea de aici este foarte bună și din cristalul cel mai curat care se poate găsi, este de aceeași calitate cu cea care se află în Polonia la Wieliczka, la Bochnia” etc. (Carra 2011, 122).

Sarea avea un rol important în exportul moldovenesc în guberniile ucrainene și ruse. Principatele Române aprovizionau cu sare aproape toată Peninsula Balcanică, unde se desfășeau 10 milioane ocale, din totalul de 12 milioane exportate. Sarea era exportată peste Nistru prin oficiile vamale Movilău, Isakoveț, Dubăsari și Criuleni. Ca rezultat al interzicerii comerțului cu Poarta și posesiunile austriece, Imperiul Rus a devenit principalul debușeu pentru sarea și vinul moldovenesc. La sfârșitul anului 1807 a crescut interesul Rusiei față de sarea adusă din Moldova. Drept exemplu ne servește faptul că numai în decursul unui an, de la 1 iulie 1806 - 1 iulie 1807 au fost exportate în Rusia 5 mil. ocale¹³ de sare¹⁴. Astfel, prin oficiile vamale Movilău, Dubăsari și Isakoveț se exportau peste Nistru anual până la șapte mln ocale de sare, ce prezenta aproximativ o treime din tot exportul moldovenesc (Tomuleț 2002a, 297).

¹³ Ocă – veche unitate de măsură pentru capacități și greutate, egală cu circa un litru sau un kilogram.

¹⁴ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 117, f. 52.

Demnitarii ruși menționau că exportul de sare din Moldova a devenit extrem de convenabil pentru Rusia, deoarece „veniturile Principatelor Române sunt utilizate în folosul nostru, iar veniturile acestei ramuri se știe că sunt destul de importante și pot aduce la creșterea visteriei. Astfel, noi ne putem atinge un scop dublu: să mărim veniturile noastre și să ne asigurăm guberniile cu produse de primă necesitate” (Agachi 2008, 300). Anume din acest considerent, țarul Alexandru I, ținând cont și de propunerea contelui Kociubei, a ordonat, ca în anul 1808 sarea din Moldova să fie exportată în Rusia temporar fără achitarea taxelor vamale ruse¹⁵.

Documentele de arhivă conțin numeroase informații ce reflectă exportul de sare din Moldova în guberniile ucrainene și ruse. În anul 1808 supușii ruși căruțașii Filip Voronțov, Mihail Narâvski și Panteilemon Tkaciiov anunțau că țin drumul în orașul Movilău având 15 căruțe cu sare¹⁶. Sarea era transportată din ținutul Bacău la Isakoveț, Movilău și Hotin, unde negustorii moldoveni au construit magazii pentru depozitare și păstrare, pentru a fi ulterior realizată în guberniile Podolia, Volânia și Kiev. Sarea extrasă era aproape toată exportată prin vama de la Maiaki la Odesa. Interzicerea comerțului cu Poarta și limitarea lui cu Austria aducea mari prejudicii exportatorilor de vite, sare și cereale, fiind principalele articole de export ale Principatelor Române. Avea de suferit și comerțul cu sare, care constituia un important articol al exportului moldovenesc, deoarece posesiunile otomane figurau printre principalii consumatori. Despre mărimea daunelor pricinuite negustorilor din Principate ne dovedește faptul că la Galați în luna iulie 1808, se aflau depozitate din cauza interzicerii comerțului cu Poarta cca 4 mil. ocale de sare¹⁷. La Chilia există o mare cantitate de sare albă. În timpul Ecaterinei a II-a, ea trecea în guberniile moscovite, dar împăratul actual a impus o taxă exorbitantă de 3 lei pentru fiecare căruță de sare care intră pe teritoriul Imperiului, consumul s-a diminuat mult. Există, de asemenea în Moldova, la Ocna, sare din belșug (Hurmuzaki 1885, 186).

Interzicerea comerțului cu Poarta și limitarea lui cu posesiunile austriece mărea și mai mult importanța relațiilor comerciale ale Principatelor cu Rusia. Comerțul Moldovei în condițiile ocupației

rusești a suferit numeroase daune. Daunele pricinuite negoțului Moldovei erau cu atât mai simțite, cu cât încep să apară piedici și în calea exportului în Imperiul Rus. Drept exemplu, ne servește faptul că au fost sigilate magaziiile de sare din orașul Movilău, care aparțineau negustorului moldovean Sandulache Sturza, sub pretextul că „nu corespundea voinței monarhului rus”, care conform opiniei senatorului Kușnikov, dimpotrivă dorea ca sarea moldovenească să fie exportată în Rusia în cantități cât mai mari (Agachi 2008, 300).

Numai în anul 1795 funcționarul negustorului rus Mihail Grigorencu, Petru Utelevschi a adus din Moldova în Rusia 41 căruțe de sare în valoare de 360 de ruble (Hurmuzaki 1962, 724). În anul 1796 cu comerțul de sare se ocupau negustorii ruși: Ianchel Ios, funcționarul negustorului rus, Leiba Maierkov, care aduce 34 căruțe de sare din Moldova, Ivan Filip – 10.000 oca de sare, în valoare de 186 ruble, Mihail Bejan și Andrei Pit – 16 căruțe de sare, în valoare de 240 ruble, etc (Hurmuzaki 1962, 67, 92). În unul din rapoartele sale, consulul austriac Raicevich menționează că în anul 1794 a fost încheiat un tratat privind importul din Ucraina în Moldova a 60.000 kg cereale, cu plata la rata de 2 bani pentru o oacă de sare, în acest preț fiind inclus și costul de transport la frontieră (Hurmuzaki 1922, 715). În anul 1800, domnul Moldovei Ipsilanti a încheiat un acord cu dvoreanul Andrei Dunahovschi din Podolia, privind exportul a 300 000 puduri de sare din Moldova în Ucraina (Vianu 1960, 145).

Tabelul 4

Volumul exportului de sare pe piața rusă în anii 1795-1797 (în ruble)*

Anii	Exportul total al mărfurilor moldovenești	Raportul în %	Exportul de sare	Raportul sării în %
1795	59724	16,2	360	25,0
1796	201871	54,6	900	62,2
1797	107701	29,2	186	12,8
Total	369296	100	1446	100

* Tabelul a fost elaborat în baza rapoartelor consulilor ruși publicate în: Documente privind Istoria României. Colecția Hurmuzaki, vol. I (București 1962), 724, 791; vol. IV (București 1974), 67, 92.

¹⁵ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 1133, f. 3-4.

¹⁶ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 63, f. 30.

¹⁷ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 117, f. 52.

Tabelul 5

Volumul exportului de sare pe piața rusă în anii 1802-1805 (în ruble)*

Anii	Exportul total al mărfurilor moldovenești	Raportul în %	Exportul de sare	Raportul sării în %
1802	302741	29,9	73300	20,1
1803	301772	29,6	87220	24,0
1804	199383	19,5	101187	27,9
1805	214442	21,0	101189	28,0
Total	1018338	100	362896	100

* Tabelul a fost elaborat în baza: Государственная торговля (1803; 1804; 1805; 1806).

În baza datelor din rapoartele consulilor ruși, observăm că în anii 1795-1797 exportul de sare din Moldova în Imperiul Rus era neînsemnat. Aceasta se explică prin faptul că în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea au crescut exporturile românești de sare în Imperiul Otoman, care oferea Țărilor Române un debușeu sigur și masiv pentru desfacerea excedentului lor de sare. Însă, cauza principală care a perturbat desfășurarea normală a negoțului a fost influența considerabilă a războaielor ruso-austro-turce. Desfășurarea războaielor pe teritoriul Țărilor Române au împiedicat exportul de sare, iar ca rezultat are loc creșterea prețurilor la acest produs pe piața otomană. În această perioadă a crescut prețul sării de la 12 aspri ocaua în 1780-1788 la 42 de aspri ocaua în timpul războiului din 1787-1791, apoi scade în 1792 la 8-9 aspri ocaua (Berov 1976, 277-278).

În anul 1811 este atestat un preț foarte mare de 1,2 guruși (144 aspri) pentru o oacă de sare, pe când în anul 1792 prețul pentru o oacă de sare varia de la opt-nouă aspri, la începutul războiului fiind în jur de 20 de aspri, dar după încheierea Păcii de la București prețul sării în Balcani a scăzut la 24-26 de aspri pentru o oacă (Berov 1976, 278). Spre deosebire de Țara Românească, Moldova exporta sare nu doar în Imperiul Otoman, ci și în Rusia și Polonia. În perioada 22 iunie 1801-19 septembrie 1802 au fost expediate la Galați 1,5 mil. ocale, în timp ce prin Moghilău s-au exportat în Rusia peste 5 mil. ocale de sare (Giurescu 1963, 70-91). Istoricul A. Oțetea menționează că dintre cele opt mil. ocale de sare exportate din Moldova, doar trei milioane de ocale erau expediate în Imperiul Otoman, iar restul în teritoriile Imperiului Rus și Austriei (Oțetea 1977, 60).

Istoricul Bogdan Murgescu, analizând exporturile românești de sare în Imperiul Otoman, constată că dincolo de impactul războaielor, în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea și mai ales în primele decenii ale sec. al XIX-lea are loc creșterea prețului sării, ceea ce a contribuit la stimularea exportului sării românești spre Imperiul Otoman. Extinderea practicării cumpărării sării pe credit a contribuit și ea la creșterea cantităților exportate, permițând depășirea unora dintre momentele dificile cauzate de penuria de lichidități monetare (Murgescu 2012, 227-235).

Analiza datelor din tabel ne demonstrează că în anii 1802-1805 a crescut exportul de sare din Moldova în Imperiul Rus. Interesul sporit al Rusiei față de sarea moldovenească se explică prin faptul că în această perioadă guvernul rus a rupt relațiile diplomatice cu Anglia, încălcând regulile maritime pe Marea Baltică. După încheierea Tratatului ruso-francez de la Tilsit și a instituirii blocadei continentale, orașele din nord-vest și „guberniile poloneze” ale Rusiei nu mai puteau fi aprovizionate cu sare pe mare, iar sarea extrasă din Peninsula Crimeea era folosită pentru aprovizionarea guberniilor din sud-vestul Rusiei. În legătură cu aceasta, contele Kociubei îi propune lui Prozorovski ca pe tot parcursul anului 1808 sarea să fie permisă pentru export prin toate oficiile și punctele vamale de la Nistru, fără plata taxei vamale (Семенова 1959, 195). Aceste măsuri fiind necesare pentru a înlătura deficitul de sare cu care se confrunța Rusia. În asemenea circumstanțe sarea din Moldova capătă o importanță strategică pentru Imperiul Rus.

Deficitul de sare, cu care se confrunța Imperiul Rus, a determinat guvernul de la Petersburg să ia măsuri pentru depășirea situației create. Astfel, la sfârșitul anului 1809 A. Kurakin, ministrul de interne al Rusiei, ordonă guvernatorilor civili ai guberniilor Herson, Ekaterinoslav, Poltava, Cernigov, Podolia și Volânia să-i încurajeze pe locuitorii acestor gubernii „să importe pe cât e posibil o cantitate mai mare de sare din Moldova”. Kușnikov a primit indicații speciale de la Petersburg să asigure extragerea unui milion de puduri de sare, chiar și cu o plată suplimentară de 3-4 co-

peici asigurate pentru fiecare pud de sare extras. Ordinul prevedea și deschiderea unei ocne în plasa Vrancea (din ținutul Putna), în acest scop fiind alocate 50.000 de ruble, sarea fiind importată în Rusia fără încasarea taxelor vamale (Agachi 2008, 301). Kușnikov încheie cu arendașii ocnelor, în decembrie 1809, un contract de cumpărare a unui milion de puduri de sare la prețul derizoriu, de numai 2 lei suta de ocale, arendași ai ocnelor fiind I. Roset-Roznovanu și asociații săi. Însă, prin noul tarif vamal adoptat la 19 decembrie 1810 a fost interzis importul unui mare număr de mărfuri, iar pentru numeroase mărfuri taxa vamală a fost majorată (Золотников 1966, 240-242). În acest context, a avut de suferit și exportul de sare din Moldova în Rusia, care era permis, doar în baza taxei vamale conform tarifului rus din 1797, care constituia 40 copeici pentru un pud de sare¹⁸. Însă, măsurile prohibitive ale guvernului de la Petersburg continuă, iar ca rezultat, la 15 aprilie 1810, Kușnikov primește de la Petersburg ordinul care prevedea sistarea extragerii și procurării sării, oprirea exportului în Rusia și utilizarea tuturor mijloacelor pentru a-i convinge pe concesionarii ocnelor „să livreze numai acea cantitate de sare pentru care banii fuseseră deja plătiți”¹⁹.

Ținând cont de pagubele provocate de noul tarif vamal atât vistieriei Moldovei, cât și vămilor ruse de la Nistru, la 27 iunie 1811 la insistența Divanului, V.I. Krasno-Milașevici adresează comandantului armatei ruse M. I. Golenișcev-Kutuzov o scrisoare (Tomuleț 2002b, 2-6) menționând în ea avantajele de care beneficia armata rusă, haznaua și populația guberniilor Podolia, Volânia și Kiev de pe seama comerțului cu Moldova. Exportul mărfurilor din Moldova sporea veniturile vămilor ruse de la Nistru și ale celor moldovenești. Banii care erau adunați în vistierie erau folosiți pentru întreținerea trupelor rusești de ocupație. Scăderea veniturilor vistieriei Moldovei îl determină pe V.I. Krasno-Milașevici să-i ceară lui M.I. Kutuzov să intervină față de oficialitățile din Sankt Petersburg pentru a restabili exportul mărfurilor din Moldova, în primul rând al sării și vinului, prin toate vămile de la Nistru. Mărfurile moldovenești sporeau veniturile vămilor ruse de la Nistru. Cu cât era mai mare cantitatea de sare exportată în Rusia, cu atât mai înalt era prețul de arendă al

ocnelor, iar banii adunați în vistierie erau folosiți pentru întreținerea armatei ruse.

Faptul că vama de la Dubăsari a fost lăsată deschisă nu salva situația comerțului și a negustorilor din Moldova. Sarea era transportată în Rusia în furgoane speciale pe drumul cel mai scurt din localitatea Bacău spre Hotin, Movilău și Isacoveț de către țărani angajați aflați în preajma acestui drum.

În pofida demersurilor întreprinse, restricțiile n-au fost anulate. Ca rezultat, după anularea contractului dintre arendașii ocnelor de sare și Divan și refuzul concesionarilor de a vărsa în vistierie întreaga sumă stipulată în contract, V.I. Krasno-Milașevici se adresează la 23 septembrie 1811 ministrului de finanțe D.A. Guriev cu rugămintea ca acesta să confirme demersul Divanului Moldovenesc prin care se constata necesitatea încheierii unui nou contract privind concesionarea veniturilor de la extragerea și realizarea sării (Tomuleț 2002b, 6-7). Prevăzând o reducere esențială a veniturilor, care pune în pericol aprovizionarea trupelor rusești, senatorul îl informa pe D.A. Guriev că a stopat soluționarea întrebării până la adoptarea deciziilor referitor la cererea de a permite exportul mărfurilor din Moldova prin vămile de la Movilău, Isacoveț și Maiaki.

La 1 ianuarie 1812, cu o cerere similară intervenă către ministrul de finanțe și șeful vămilor de control N. Baikov. El insistă ca mărfurile din Moldova să fie permise, în afară de vămile indicate, și prin punctul vamal Ovidiopol (Tomuleț 2002b, 7-8). La insistența lui Kutuzov, care a intervenit la Petersburg pentru a restabili exportul către Rusia prin toate vămile de la Nistru, în special al sării și vinului, dar și ținând cont de pierderile vămilor ruse de la Nistru, la 21 ianuarie 1812 țarul Alexandru I acordă permis de trecere a mărfurilor moldovenești în Rusia prin vămile de la Movilău, Isacoveț și Maiaki²⁰.

Interzicerea exportului de sare aducea mari pierderi vistieriei Țărilor Române. Numai Muntenia pierdea anual 2.000.000 lei din cauza interzicerii exportului de sare. Din cele 20.000.000 ocale de sare extrase în Țara Românească, doar 5.000.000 de ocale erau utilizate pentru consumul intern, 2.500.000 de ocale se exportau în Serbia, iar în Imperiul Otoman „în vreme

¹⁸ ANRM, F. 1, d. 3820, f. 11-11v.

¹⁹ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 1133, f. 58-59.

²⁰ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4268, f. 358-359.

de pace, când este slobodă trecerea” se exporta până la 12.500.000 ocale de sare. Prețul cu care se vindea sarea depindea de conjunctura evenimentelor, dacă până la începutul războiului 100 de ocale de sare se vindeau la preț de 3 lei, 60 bani, atunci în timpul războiului, în special de la 1809, din cauza interzicerii exportului de sare în Imperiul Otoman și pentru „mai bun folos al haznării și pentru orișicare ajutor la paguba cumpărătorilor arendași” prețul sării este majorat la 5 lei pentru 100 de ocale (Documente 1958, 127). În pofida majorării prețului, în primii trei ani de război, arendașii ocnelor au suferit pagube de până la 150.000 lei fiecare, una din cauze fiind și lipsa de transport (Documente 1958, 127). În timpul războiului se exportau în Austria de la 5-10.000 vite mari cornute și de la 30-40.000 de oi, capre și râmători (porci - *n.n.*) (Documente 1958, 106). După ce în anul 1809 sunt închise din cauza războiului vămile de la Giurgiu, Craiova și Oltenița, Kușnikov încearcă să i-a măsuri pentru îmbunătățirea situației arendașilor de ocne ordonând să fie scutit Hagi Moscu de 130.00 de taleri din cei 420.000 pe care trebuiau să-i achite pentru arendarea vămilor, de 20.000 de taleri au fost scutiți și sub-arendașii vămilor de la Văleni Cămpina și Ploiești, și de 16.802 taleri, 26 bani alte 10 vămi, din cauza interzicerii comerțului cu Austria (Urechia 1896, 520). După interzicerea comerțului cu Poarta și limitarea lui cu teritoriile austriece sporea importanța comerțului Principatelor cu Rusia, care constituia principalul dețeu pentru sarea și vinul moldovenesc. Din cele aproximativ 20.000.000 ocale de sare extrase anual în Moldova, 5-8.000.000 ocale erau exportate în Rusia²¹. Doar în cursul unui an, între 1 iulie 1806 - 1 iulie 1807, au fost exportate prin vămile Movilău și Criuleni 5.000.000 ocale, iar în anul următor numai prin vama Movilău au trecut 5.800.000 ocale²². Pentru extragerea și transportarea a 100 de ocale de la ocne până la magaziiile de la Movilău și Dubăsari, concesionarii cheltuiau 6,5 lei, sarea fiind apoi vândută cu 9 lei, profitul constituind 2,5 lei²³.

Asupra exportului de sare un rol determinant l-au avut și fluctuațiile conjuncturale, care devin destul de elocvente în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812, când exporturile sării românești

spre Imperiul Otoman²⁴ au fost grav perturbate, de către măsurile administrației țariste care au adus grave pierderi pentru arendașii exploatării ocnelor și pentru visteria Moldovei, dar și la creșterea explozivă a prețurilor în Peninsula Balcanică. Dacă până la interzicerea comerțului cu Poarta Otomană, sarea era vândută cumpărătorilor la ocne la prețul de 3 lei 20 parale suta de ocale, după sistarea exportului spre Imperiul Otoman, prețul este majorat la 5 lei pentru 100 ocale²⁵.

Analiza surselor de arhivă inedite și a lucrărilor monografice ne permit să conchidem că volumul exportului moldovenesc de sare în Imperiul Rus a variat în timp, în funcție de condițiile generale ale procesului de producție și în raport cu împrejurările speciale semnalate în cadrul procesului de desfacere. Chiar dacă din Moldova se exportau în Balcani circa 7-8 milioane ocale de sare pe an, trecute prin Galați, altele mai mici, dar nu și neînsemnate au fost valorificate pe piața rusească.

În afară de aceste două articole principale – sarea și vinul, se mai exporta în Imperiul Rus în cantități mai mici, și alte produse. Certificatele comerciale, care au un rol important pentru cercetarea exportului de mărfuri din Principatul Moldova în Imperiul Rus confirmă că din Moldova erau exportate în guberniile ruse vinurile moldovenești, fructele uscate și proaspete, produsele zootehnice și derivatele animaliere – pieile neprelucrate, untul, brânza și cașcavalul, vitele cornute, etc. Mărfurile moldovenești erau exportate la cele mai mari iarmaroace rusești – Makariev, Kursk, Nejin, Breansk etc.

În concluzie, putem afirma că vinul și sarea au reprezentat pentru Principatul Moldova principalele produse de export, iar Rusia de-a lungul timpului a fost printre principalii importatori de vinuri moldovenești, care sunt reprezentative sub raportul calității cât și al notorietății până în prezent. Se poate aprecia că exporturile de mărfuri au fost o sursă principală de venituri pentru Principatul Moldova și o sursă de avuție pentru negustorii ruși. În perioada războiului ruso-turc se observă o diminuare a exportului, care se încerca

²¹ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4267, f. 307.

²² ANRM, F. 1, inv. 1, d. 117, f. 52.

²³ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 1323, f. 127-128.

²⁴ Pentru mai multe informații vezi: documentele ce relevă condițiile în care se desfășura negoțul cu sare în schelele dunărene și taxele vamale percepute pentru sarea din Moldova și Țara Românească, încercările negustorilor otomani de a scădea prețul de cumpărare a sării (doc. 70, 102, 109, 147, 169, 215, 221), în: Veliman 1984.

²⁵ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4267, f. 310-311.

să fie compensat cu înviorarea comerțului interior, stimulat de necesitățile armatei ruse dislocată pe teritoriul Principatelor Române.

În anii 1806-1812 are loc deplasarea centrului de greutate al comerțului românesc dinspre Europa Centrală și de Vest și Imperiul Otoman spre Imperiul Rus, fapt explicat prin implicarea administrației țariste în comerțul extern și intern al Principatelor și prin interzicerea comerțului cu Imperiul Otoman și limitarea acestuia cu posesiunile austriece. Exportul de mărfuri din Moldova în guberniile interne ruse capătă o pondere mult mai largă după anexarea teritoriilor din partea stângă a Nistrului și instituirea cordonului sanitaro-vamal în anul 1793. Un rol mijlocitor în extinderea exportului de mărfuri le-a revenit orașelor – Grigoriopol și Dubăsarii Noi. Un important rol mijlocitor îl avea compania negustorească creată la Grigoriopol, alcătuită din 95 de persoane, care a reușit să stabilească în sudul Rusiei legături comerciale largi. Un rol important îl aveau și negustorii de la Dubăsari, care aduceau din ținuturile de la Vest de Nistru vin, fructe uscate, nuci etc. și le exportau în guberniile centrale ale Rusiei.

Regimul capitulațiilor, acordurile și tratatele comerciale, tarifele vamale, statutul juridic al Principatului Moldovei, atribuțiile domnilor, administrația țaristă din Principatul Moldova, drep-

turile și obligațiile negustorilor antrenați în relațiile comerciale dintre Moldova și Imperiul Rus, împiedicau Principatul Moldova să promoveze o politică comercial-vamală națională și să-și valorifice produsele la prețurile pieței internaționale. Astfel, exportul Principatului Moldova a suferit fluctuații continue, fiind lipsit de acea stabilitate care ar fi putut să-i asigure o dezvoltare ascendentă, faptul datorându-se măsurilor luate de către administrația rusă în perioada războiului ruso-turc din anii 1806-1812.

Analiza exportului de mărfuri din Principatul Moldova în Imperiul Rus ne demonstrează, că dacă unii istorici nu ar fi „răsfoit” doar istoria comerțului românesc, ar fi constatat că relațiile economice ale poporului român cu Imperiul Rus n-au fost nici „din cele mai rare” nici „fraise și lipsite de continuitate”, ci au reprezentat o cotă apreciabilă în importul și exportul românesc. Analiza izvoarelor inedite de arhivă și a surselor publicate, ne permit să conchidem că exportul dintre Principatul Moldova și Imperiul Rus purta un caracter permanent și tradițional. Drept urmare, teza care persista în istoriografia sovietică, privind orientarea comerțului moldovenesc de la piețele tradiționale europene spre piața internă rusă în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812 nu corespunde realității.

Bibliografie

- Agachi 1994:** Al. Agachi, Comerțul Moldovei și Țării Românești sub ocupația militară rusă din anii 1806-1812. In: Destin Românesc. Revistă de istorie și cultură, nr. 4, (București-Chișinău 1994), 59-69.
- Agachi 2008:** Al. Agachi, Țara Moldovei și Țara Românească sub ocupația militară rusă (1806-1812), ed. a II-a, revăzută și completată (Chișinău 2008).
- Carra 2011:** J.L. Carra, Istoria Moldovei și a Țării Românești (Iași 2011).
- Documente 1958:** Documente privitoare la economia Țării Românești 1800-1850, culese de I. Cojocaru, vol. I. (București 1958).
- Dragnev 1999:** D. Dragnev, Țara Moldovei în epoca luminilor (Aspecte din istoria socio-economică, politicii interne și culturii în sec. al XVIII-lea (Chișinău 1999).
- Giurescu 1947:** C.C. Giurescu, Relațiile economice dintre români și ruși până la regulamentul organic. In: Revista istorică română, vol. XVII, fasc. I-II (București 1947), 1-53.
- Giurescu 2000:** C.C. Giurescu, Istoria românilor, vol. III: De la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul epocii fanariote (1601-1821) (București 2000).
- Hurmuzaki 1885:** E. Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, culese de A. Odobescu, vol. II, supl. I. (1781-1814) (București 1885).
- Hurmuzaki 1922:** E. Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor (București 1922).
- Hurmuzaki 1962:** E. Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, vol. I (București 1962).
- Hurmuzaki 1974:** E. Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, vol. IV (București 1974).
- Ilieș 1974:** A. Ilieș, Drumurile și transportul sării în Țara Românească (sec. XV-XIX). SMIM 7, 1974, 223-242.

- Ionescu 1956:** Tr. Ionescu, Hatșeriful din 1802 și începutul luptei pentru asigurarea pieței interne a Principatelor dunărene. In: Studii și articole de istorie (București 1956), 37-78.
- Iorga 1925:** N. Iorga, Istoria comerțului românesc. Epoca mai nouă (1700-1823) (București 1925).
- Istoria 2002:** Istoria românilor. Români între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821), vol. 6 (București 2002).
- Murgescu 2012:** B. Murgescu, Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină (București 2012).
- Oțetea 1977:** A. Oțetea, Pătrunderea comerțului românesc în circuitul internațional (în perioada de trecere de la feudalism la capitalism) (București 1977).
- Prousis 2005:** T.C. Prousis, Risky Business: Russian Trade in the Ottoman Empire in the Early Nineteenth Century. *Mediterranean Historical Review* 20/2, December 2005, 201-226.
- Stoicescu 1971:** N. Stoicescu, Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României (București 1971).
- Sturdza, Colescu-Vartic 1900:** A.D. Sturdza, C. Colescu-Vartic, Acte și documente referitoare la istoria Renașterii României (București 1900).
- Tomuleț 2002a:** V. Tomuleț, Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și constituirea burgheziei comerciale (1812-1868) (Chișinău 2002).
- Tomuleț 2002b:** V. Tomuleț, Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale. Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei și Republicii Moldova (Chișinău 2002).
- Tomuleț 2011:** V. Tomuleț, Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni) (Chișinău 2011).
- Urechia 1895:** V.A. Urechia, Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierii lui Bandinus de la 1646, urmatu de textu, însoțitu de acte și documente. Extras din Analele Academiei Române, seria II, tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice (București 1895).
- Urechia 1896:** V.A. Urechia, Istoria Românilor, seria 1800-1830, tomul IX (București 1896).
- Veliman 1984:** V. Veliman, Relațiile româno-otomane (1711-1821). Documente turcești (București 1984).
- Vianu 1960:** Al. Vianu, Cu privire la relațiile comerciale româno-ucrainene și româno-ruse la sfârșitul veacului al XVIII-lea. In: Studii privind relațiile româno-ruse și româno-sovietice. Sesiunea comună a istoricilor români și sovietici, iunie 1958 (București 1960), 95-110.
- Xenopol 1930:** A.D. Xenopol, Istoria românilor din Dacia Traiană, ed. III, vol. X (București 1930).
- Государственная торговля 1803:** Государственная торговля 1802 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1803).
- Государственная торговля 1804:** Государственная торговля 1803 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1804).
- Государственная торговля 1805:** Государственная торговля 1804 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1805).
- Государственная торговля 1806:** Государственная торговля 1805 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1806).
- Государственная торговля 1807:** Государственная торговля 1806 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1807).
- Государственная торговля 1808:** Государственная торговля 1807 года в разных ея видах (Санкт-Петербург 1808).
- Золотников 1966:** М.Ф. Золотников, Континентальная блокада и Россия (Москва-Ленинград 1966).
- Семенова 1959:** И.В. Семенова, Новые данные о торговых связях России с Дунайскими княжествами на рубеже XVIII-XIX вв. В сб.: Ученые записки Института истории Молдавского филиала АН СССР, т. 1/10 (Кишинев 1959), 87-92.
- Скалецкая 1982:** О.Ю. Скалецкая, Русско-украинско-молдавские экономические связи на рубеже XVIII-XIX вв. В сб.: Известия АН МССР. Серия общественных наук, №2 (Кишинев 1982), 73-76.
- Советов 1980:** П.В. Советов, Развитие феодализма и крестьяне Молдавии. (Очерки истории ренты в XVI начале XVIII в.) (Кишинев 1980).
- Халиппа 1901-1907:** Труды Бессарабской губернской ученой архивной комиссии, под редакцией И.Н. Халиппа, т. 1-3 (Кишинев 1901-1907).
- Томулец 1984:** В.Н. Томулец, Торговые связи Бессарабии с внутренними губерниями России в 1812-1830 гг. (по данным торговых свидетельств). В сб.: Известия АН МССР. Серия общественных наук, №2 (Кишинев 1984), 67-70.

The export of goods from the Principality of Moldova into the Russian Empire at end of the 18th century - the beginning of the 19th century

Abstract

In the given article the author analyzes the export of goods from the Principality of Moldova into the Russian Empire at the end of the 18th century - the beginning of the 19th century.

As a result it was found that the main export goods in the trade between the Principality of Moldova and the Russian Empire during 1791-1812 were wine, salt, fresh and dried fruits, nuts, cattle, etc. The export of goods from the Principality of Moldova into the Russian Empire was not free from the influence of political factors.

The analysis of unpublished archival sources allowed the author to conclude that export of goods from the Principality of Moldova into the Russian Empire at the end of the 18th century - the beginning of the 19th century had a permanent and traditional character. Therefore, the thesis by some researchers that during the Russo-Turkish War of 1806-1812 the Moldavian trade was reoriented from traditional European markets into Russian domestic market is incorrect.

Экспорт товаров из Молдавского княжества в Российскую империю в конце XVIII - начале XIX веков

Резюме

В данной статье автор анализирует вывоз товаров с территории Молдавского княжества в Российскую империю в конце XVIII - начале XIX веков.

Основными экспортными товарами в торговле между Молдавским княжеством и Российской империей в 1791-1812 гг. были вино, соль, свежие и сушеные фрукты, орехи, крупный рогатый скот и прочее. Этот экспорт не был свободен от влияния политических факторов.

Анализ ранее не опубликованных архивных источников позволил автору сделать вывод, что экспорт товаров из Молдавского княжества в Российскую империю в конце XVIII - начале XIX веков носил постоянный и традиционный характер. Таким образом, известное утверждение некоторых исследователей о том, что во время русско-турецкой войны 1806-1812 гг. молдавская торговля была переориентирована с традиционных европейских рынков на внутренний российский рынок, является неверным.

20.02.2015

Irina Cereș, Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, MD-2009 Chișinău, Republica Moldova; Universitatea din București, Bd. Regina Elisabeta 4-12, Sector 5, București, România.